

ÇOCUKLARLA İLGİLİ VE ÇOCUKLARLA BİRLİKTE YAPILAN ARAŞTIRMALARDA GÖZETİLECEK ETİK KURALLAR ETHICAL RESEARCH INVOLVING CHILDREN

Centre for Childne
and Young People
research, education, advocacy

 Southern Cross
University

Childwatch
INTERNATIONAL
RESEARCH NETWORK

unicef
Office of Research

UNIVERSITY
OTAGO

Te Whare Wānanga o Ōtago
NEW ZEALAND

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

115 ÖRNEK DURUMLAR

ERIC'in temel amaçlarından biri de, çocukların ve gençlerin yer aldıkları araştırmaları şekillendiren öykülerin, deneyimlerin, etik meselelerin ve duyarlılıkların öğrenilmesi ve paylaşılmasıdır. Burada yer alan örnek durumlar, araştırmacıların kendi sözleriyle yaptıkları katkılardır ve amaçlanan da karşılaşılabilecekleri daha zorlu ve tartışmalı etik konularda başka araştırmacılara yardımcı olmaktır. Çeşitli uluslararası bağlamdan ve farklı araştırma paradigmalarından derlenen bu örnek durumlar, etik düşüncüyü geliştirmede ve çocuklarla yapılan araştırmalarda etik uygulamaları iyileştirmede başvurulabilecek süreçlere ışık tutmak üzere kullanılmıştır. Araştırmacılardan beklenen, bu örnek durumları, kendi deneyimleri ve bağlamları çerçevesinde dikkate almalarıdır.

şu tür sorular soruyordu: “insanlar çocuklara baktıklarında ne yaparlar?” Çocuklar kendi deneyimleri gibi başka çocukların deneyimlerinden de söz edebiliyorlardı. Çocuklar kendi başlarına kaldıklarında kişisel deneyimlerini aktarmakta özensiz olabileceklerinden odak grup daha güvenli bulundu.

- Katılan çocuklara odak grup görüşmelerinde söylenenlerin gizli kalacağı sözünü verdik. Kendilerinin de bu gizliliğe saygılı olmaları gerektiğini söyledik. Ancak bu yolla herkes kendi görüş ya da deneyimlerini paylaşmakta kendini rahat hissedebilirdi.
- Odak grup görüşmeleri sırasında odaya bir “sessiz kutu” konuldu. Çocuklara birer zarf ve kağıt verildi. Görüşmeler sırasında açıkça dillendirmek istemedikleri konular olursa bunları kağıda yazıp bu kutuya atabilirlerdi. Açıkta söylenmeyip zarfla kutuya atılacaklar zorlu ya da özel şeyler, ama aynı zamanda komik şeyler olabilirdi; söylemeyi unuttukları ya da konuyla büsbütün ilgisiz şeyler olabilirdi. Böylece çocuklara kendilerini bireysel olarak ifade etme fırsatı tanınmış oldu.
- Odak grupları diğer çocuklar açısından daha az gizemli hale getirmek için odak gruptan sonra sınıfa döndük ve katılımcı çocukların ayrıntılara ve söylenenlere inmeden neler olduğunu diğer çocuklara anlatmalarını. Böylece katılımcı olmayan çocukların merakı ve gidip belirli arkadaşlarına neler olduğunu sorma istekleri azalmış olacaktı.

Kendinize sorular/düşünceler:

- Takip işini nasıl sağlayabilir ya da sağlatabilirsiniz?
- Çocuklardan görüşmeyi gizli tutmalarını isteyebilir misiniz?
- Bir odak grup görüşmesinde mahremiyeti nasıl sağlayabilirsiniz?
- Bir odak grupta hassas ya da zorlu konuları nasıl ele alırsınız?

Katkıda bulunan: Hilde Lauwers, Çocukluk ve Toplum Araştırma Merkezi, Brüksel (Belçika)

Örnek durum 5: Uganda’da çocuklarla yapılan araştırmalarda kapsama ve temsil konuları

Arka plan bağlamı:

Save the Children Norveç, Eylül 2006 ile Ekim 2008 arasında, Bosna-Hersek, Guatemala, Nepal ve Uganda’da çocukların ve gençlerin silahlı çatışma, çatışma sonrası ve barış inşa süreçlerindeki yeriyle ilgili bir tematik araştırma çalışmasını desteklemiştir. Bu ülkelerin her birinde Çocuk Kulüpleri/Barış Kulüpleri ile yapılan işbirliği sayesinde kız ve erkek çocuklar danışman, akran araştırmacı, aktif yanıtlayıcı, belgeleyici ve savunucu olarak aktif roller almışlardır. Katılımcı araştırma ve değerlendirme sürecinin bir parçası olarak, çocukların, gençlerin ve ulusal araştırmacıların (yetişkinler) yer aldıkları ülke içi ‘araştırma grupları’ ve ‘danışma kurulları’ oluşturulmuştur. Araştırma grubu üyelerine (ve kimi durumlarda danışma kuruluna) katılımcı araştırmalarla ilgili kapasite geliştirme çalıştaylarına katılma fırsatları sağlanmıştır. Amaçlanan, etik ve katılımcı araştırma ve değerlendirme çalışmaları için gerekli bilgilerin, özgüvenin ve becerilerin kazandırılmasıydı. Uganda’da yapılan ilk “başlangıç” çalıştayında her ülkeden çocuklar ve yetişkin araştırma ekibi üyeleri bir araya geldiler. Daha sonraki kapasite geliştirme ve düşünüp tartışma çalışmaları ise ayrı ayrı ülkelerde gerçekleştirildi.

Etik görev:

Uganda'dan dört çocuk temsilcisi (iki kız, iki erkek) başlangıç çalıştayına katıldı. Uganda'da yetişkin-çocuk araştırma gruplarını ve danışma grubunu oluştururken etik bir konu gündeme geldi: Hangi çocuklar bu yapıya ve ilgili kapasite gelişme çalışmalarında yer alacaktı? Ulusal araştırmacının z(bir yetişkin) katıldığı bir Barış Kulübü toplantısında çocuklar son çalışmaya katılmış olan aynı Kulüp üyelerinin bir sonraki çalışmaya da katılıp katılmayacaklarını sordular. Üyelerden biri şöyle dedi: "Eğer çalıştaylara hep aynı kişiler katılırsa o zaman bizim bu kulübün üyeleri olarak kalmamızın herhangi bir anlamı olmaz."

Temsil konusu Tematik Değerlendirme sürecinde yer alan hemen hemen tüm kulüpler ve dernekler tarafından gündeme getirildi. Bunun sonucunda araştırma ekibi, temsil, dâhil etme ve katılım gibi konularda diğer paydaşlarla da görüşmeler düzenledi. Bu etik konunun daha geniş bir çevrede paylaşılıp tartışılması için konu Sanal İlgi Grubu toplantısına da taşındı. Bu grup Save the Children Norveç'in Baş Danışmanından, Küresel Araştırmacılardan, Önder Araştırmacılardan ve katılımcı her ülkenin Save the Children ülke odak kişilerinden oluşuyordu ve grup aylık telekonferanslar yoluyla etik uygulamayı sağlayacak çabaları teşvik etmekteydi.

Yapılan tercihler:

Uganda'daki farklı Barış Kulüpleri ve Çocuk Dernekleri ile yapılan görüşmelerden sonra, daha fazla sayıda kız ve erkek çocuğun katılımcı araştırma ve değerlendirme sürecinde aktif biçimde yer almalarına fırsat yaratmak için katılımcı her araştırma çalıştayına farklı çocukların/gençlerin katılması üzerinde anlaşmaya varıldı. Kapsayıcı katılım ve temsil konusunda alınan bu karar tüm kulüplere iletiydi ve paylaşıldı. O günden bu yana dönüşümlü temsil sistemi Tematik Değerlendirme kapsamında düzenlenen etkinliklere katılacak çocukların ve gençlerin seçiminde uygulanan model oldu.

Dönüşümlü temsil sisteminin işleyiş biçimi:

- Demokratik seçimler: Çocuklar/gençler demokratik bir süreçte herhangi bir etkinlikte kendilerini temsil edecek olan kişileri seçerler.
- İçerici ve etik katılım: Çocuklar/gençler sürecin içerici ve etik olmasını sağlarlar. Başka bir deyişle farklı yaş gruplarından, etnik kabilesel kökenlerden, yeteneklerden (engelli çocuklar dâhil) ve eğitim düzeylerinden eşit sayıda kız ve erkek sürece katılır.
- Akran paylaşımı ve öğrenimi: seçilen çocukların/gençlerin edindikleri bilgi ve becerileri akran kulüp ve derneklerinde paylaşma sorumlulukları vardır.

Bu dönüşümlü temsil sistemi kuzey Uganda'daki katılımcı araştırma ve değerlendirme sürecine 603 çocuğun ve gencin aktif katılımını sağladı (225 kız ve 378 erkek). Çocuklar ve gençler genellikle 10-14 yaş grubundandı, ama 20 yaşına kadar olan gençler de süreçte yer almaktaydı. Bunların arasında şu kesimler de yer alıyordu: okula devam eden ve okul dışı çocuklar, engelleri olanlar, daha önce olumsuzluklara maruz kalanlar, çocuk anneler ve öksüz-yetimler. Çocukların çoğu, kendi ülkelerinde yerlerinden olanların buldukları kamplarda yaşamaktaydı. Çocuklar ve gençler ayrıca şunu da belirttiler: "Çalıştaylara ve eğitimlere katılan çocuklar buralarda edindikleri bilgileri başka çocuklara da aktardılar." (Save the Children Norveç ve Save the Children Uganda, 2008).

Ancak, danışma kurulunun sürekliliği sağlaması açısından Barış Kulübü ve dernek üyeleri danışma kurulunda seçilmiş çocuk temsilcilerinin yer almasının daha iyi olacağına karar verdiler. Az sayıda çocuk yerine 24 çocuk ve genç (12 kız ve 12 erkek) danışma kuruluna seçildi. Danışma kurulunda ayrıca altı yetişkin kişi de yer almaktaydı (ulusal araştırmacı, yetişkin kadın ve erkeklerin temsilcileri – yetişkin kolaylaştırıcılar, yerel HDK'ların ve Save the Children'in temsilcileri ve yerel mercileri temsil eden bir kişi). Danışma Kurulu üç ayda bir toplanarak gündemdeki konuları belirledi, tartıştı ve analiz etti; Barış Kulüpleri ile Çocuk Derneklerine katılımcı araştırma ve değerlendirme süreci ile alınan sonuçlar hakkında tavsiyelerde bulundu.

Kendinize sorular/düşünceler:

- Katılımcı araştırma süreçlerinin farklı kökenlerden ve yaşlardan (özellikle en marjinal kesimlerden) kız ve erkek çocukları sürece dâhil edebilmesi için ne gibi çabalar sergileyebilirsiniz?
- Az sayıda çocuk ve genç yerine daha çok sayıda kız ve erkek çocuğun aktif katılım fırsatları bulabilmesi için çocukların araştırma sürecinde içerici ve dönüşümlü biçimde temsilini nasıl sağlayabilirsiniz?
- Temsilcilerinin seçilmesine çocukların katılımını nasıl sağlarsınız?
- Çocukları ve gençleri öğrendiklerini akranlarıyla paylaşmaya nasıl özendirirsiniz, bunun sağlanmasında kendilerine nasıl destek olursunuz?
- Seçme süreçlerinde çocuklar ve gençler arasında saydam bilgilenme ve iletişim mekanizmalarını nasıl sağlarsınız?

Referanslar

Save the Children Norveç ve Save the Children Uganda (2008). Ulusal Rapor – Uganda – Çocukların silahlı çatışmalara, çatışma sonrası ve barış inşa süreçlerine katılımı.

Katkıda bulunan: Clare Feinstein ve Claire O'Kane. Bu, pratikte çocukların etik, anlamlı ve dışlanma olmadan katılımlarının sağlanması için Save the Children Norveç Etik Kılavuzlarında (2008) yer alan örneğin daha ayrıntılı bir versiyonudur. Burada, Uganda'dan bu örneğin geliştirip hazırlanmasındaki katkıları dolayısıyla Dr. Kato Nkimba'ya da teşekkürlerimizi iletiyoruz.

Örnek durum 6: Çocuklarla şiddet eksenli hassas konularda görüşme: Çocuklara yönelik şiddet araştırma araçları ve süreçleri 13-17 yaş grubundan çocukları koruma açısından yeterli önlemler getiriyor mu?

Arka plan bağlamı:

Çeşitli ülkelerde, çocuklara yönelik duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet düzeylerini belirlemek amacıyla ülke ölçeğinde hanehalkı araştırmaları hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu araştırmalar, ilgili hükümetlerin tam katılımı ve yönetimi altında gerçekleştirilmektedir. Çalışmalar, "Kızlar için Hep Birlikte" adını taşıyan küresel bir kamu-özel ortaklığının parçasıdır. Hastalık Kontrol ve Mücadele Merkezleri ile UNICEF bu araştırmalara teknik ve lojistik destek sağlanmasında

ISBN: 978-88-6522-023-8

Uluslararası Çocuk Merkezi
Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampüs,
Kütüphane Binası, 06800 Bilkent / Ankara
Tel: +90 312 290 23 66
Faks: +90 312 266 46 78
e-mail:icc@icc.org.tr

www.icc.org.tr

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Avrupa Birliği, yayının içeriği ile ilgili olarak herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.

